CARRIÈRE MAKEN NADAT DE BOM VALT

HET OVERLEVINGSVERHAAL VAN JILKE SNIJDER

Opgeschreven door Rik Herngreen

Quo Vadis Uitgeverij

Want als de bom valt
Dan lig ik in mijn nette pak
Diploma's en m'n cheques op zak
Mijn polis en mijn woordenschat, a-oei!
Voordat de bom valt – Doe Maar (1982)

Colofon

Eerste druk, december 2026

Quo Vadis Uitgeverij
Borneostraat 12
6524 LB Nijmegen
The Netherlands

Tel: 0031 (0)6-53510166
www.qvuitgeverij.nl
info@qvuitgeverij.nl

Cover: Foto: ANP/ Nationaal Archief en Martijn Heemstra (achterflap)

Verteld door Jilke Snijder
Opgeschreven door Rik Herngreen,
project Levensverhaal van Humanitas het Hogeland

Alle foto's zijn afkomstig uit de privécollectie van Jilke Snijder tenzij anders vermeld. De auteur en Quo Vadis Uitgeverij hebben getracht alle rechthebbenden van het fotomateriaal te achterhalen. Mochten personen desondanks van mening zijn dat de rechten niet zijn gehonoreerd, dan kunnen zij zich wenden tot de uitgeverij.

Vormgeving: Yvonne Keurentjes, Seña Ontwerpers
Eindredactie: Lardenoye Journalistieke Producties (LJP), Nijmegen
Druk: Printsupport4u

ISBN 978-94-92435-26-2

Copyright: 2026 Jilke Snijder/ Quo Vadis Uitgeverij

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord
Ronald Odenkirchen, algemeen voorzitter BNMO **4**

Inleiding
Jilke Snijder **6**

Hoofdstuk 1
De klap **9**
Hoofdstuk 2
Jilke worden. Mijn leven van 3 maart 1963 tot 17 juli 1983 **14**
Hoofdstuk 3
Calamiteitenverlof, 19 juli – 7 augustus 1983 **32**
Hoofdstuk 4
Door met de dienst, augustus 1983 – november 1984 **39**
Hoofdstuk 5
Het burgerleven hervat, november 1984 – medio 1987 **49**
Hoofdstuk 6
De slachtofferhelper, medio 1987 – eind juli 1997 **54**
Hoofdstuk 7
Woorden, wonden, woede, juli 1997 – eind 2002 **60**
Hoofdstuk 8
Door, door, door! eind 2002 – voorjaar 2025 **72**
Hoofdstuk9
En nu? **86**

Nawoord
Jilke Snijder 90

Bijlage 93
Literatuurlijst 96

Voorwoord

Als algemeen voorzitter van de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en dienstslachtoffers (BNMO) heb ik veel schrijnende verhalen voorbij zien komen van onze leden, maar het verhaal van dienstslachtoffer Jilke Snijder tart elke verbeelding. Dat komt in de eerste plaats natuurlijk door de vreselijke ramp die hij overleefde terwijl zes van zijn dienstplichtige maten en zijn instructeur, een beroepsmilitair, het leven lieten. Daar bovenop kwam het ontbreken van nazorg en de onthutsende voor- en nageschiedenis rond een type mortiermijn waarvan al vanaf het begin duidelijk was dat hij niet deugde.

Ik denk dat menigeen van een fractie van wat Jilke overkomen is al een trauma zou krijgen en het is dan ook niet verbazingwekkend dat hij na jaren de diagnose posttraumatische stress stoornis (PTSS) kreeg. Maar zelfs toen kreeg hij van zijn voormalige werkgever Defensie nauwelijks de zorg die hij nodig had. Laat staan de erkenning en waardering die hij zo miste. En elke keer als er zich weer een vergelijkbare ramp aandiende, zoals de Herculesramp, de vuurwerkramp in Enschede of het noodlottige mortierongeval in Mali, speelde bij Jilke de film van die rampzalige dag op 18 juli zich weer opnieuw af.

Het is dan ook bewonderingswaardig hoe hij er desondanks in geslaagd is om een succesvolle carrière op te bouwen in de financiële wereld. Nog prijzenswaardiger is dat hij zich daarnaast op velerlei manieren heeft ingezet voor de maatschappij. Niet alleen in de lokale politiek, waarin hij net als zijn vader voor de Partij van de Arbeid actief was, maar ook als afdelingsbestuurder en contactpersoon van de BNMO in Groningen. Ondanks dat hij zelf getroffen werd door PTSS wist hij zo toch veel te betekenen voor zijn medemens in het algemeen en zijn militaire lotgenoten in het bijzonder.

Dat raakt ook de kern van de BNMO. De BNMO werd meer dan 81 jaar geleden opgericht voor, maar ook dóór gewonde militairen die na de oorlog in de steek werden gelaten door de overheid. Daarop zeiden mijn voorgangers, onder wie Drager Militaire Willems-Orde en verzetsheld Willem 'Bib' van Lanschot: 'dan doen we het toch zelf!' Het leidde onder meer tot de oprichting van het BNMO-Woonoord en het BNMO-Centrum in Doorn, daar waar nu het Nederlands Veteraneninstituut gevestigd is. Zo stond de BNMO aan de basis van het huidige veteranenbeleid, dat inmiddels kan bogen op een veteranenwet en veteranenzorg die uniek zijn in de wereld.

Anno 2026 staat de BNMO aan de vooravond van een nieuwe mijlpaal. De transitie naar een officieel door het ministerie van Defensie erkende belangenvereniging voor álle militaire oorlogs- en dienstslachtoffers (MOD'ers). Want niet alle militairen die door de dienst een blijvende fysieke en/ of psychische verwonding hebben opgelopen, hebben de veteranenstatus. En het zijn met name deze gewonde militairen die, in tegenstelling tot veteranen, te maken hebben met een groot gebrek aan erkenning en waardering.

Jilke Snijder is daar een sprekend voorbeeld van. De BNMO is er na een lange strijd nog maar kort geleden in geslaagd om het ministerie van Defensie ervan te overtuigen dat er ook een zichtbare erkenning en waardering voor alle erkende militaire oorlogs-en dienstslachtoffers (MOD'ers) moest komen. Die is er nu: het Draaginsigne MOD. Voor het eerst hebben ook gewonde militairen zonder veteranenstatus daarmee een zichtbaar teken van het offer dat zij hebben gebracht. Dit levensverhaal van Jilke laat zien hoe terecht en belangrijk het is dat ook deze militairen de erkenning en waardering krijgen die ze verdienen.

Ronald Odenkirchen,
algemeen voorzitter BNMO,
Doorn, oktober 2026.

Inleiding

Waarom zet ik mijn verhaal juist nu op papier? Die vraag heb ik mijzelf vaak gesteld. Meer dan veertig jaar leef ik met de gevolgen van de gebeurtenis van 18 juli 1983 in ’t Harde. Voor veel mensen zal dit een nietszeggende datum zijn, maar voor mij staat die dag in mijn geheugen gegrift.

Sinds 1987 zet ik mij in voor veteranen en militaire oorlogs- en dienstslachtoffers. Ik organiseerde veteranendagen in mijn eigen Groninger land, maakte veel vrienden en sprak met mensen die zelf een ingrijpende gebeurtenis hadden meegemaakt. Achteraf besef ik dat ik vooral bezig was met de verhalen van anderen. Aan mijn eigen verhaal kwam ik nauwelijks toe.

In maart 2023 bracht Vincent van der Vuurst uit Bedum een boek uit over zijn uitzending naar Bosnië. Dat was voor mij de trigger om een lang gekoesterde wens in vervulling te laten gaan: ook ik wilde mijn verhaal gaan opschrijven. Tijdens de herdenking van 18 juli 2023 in ’t Harde, veertig jaar na dato, merkte ik opnieuw hoeveel invloed die dag nog altijd had. Velen van ons die erbij waren, hadden het trauma nog niet verwerkt. Ik zeker niet. Dat besef gaf mij het laatste zetje om mijn verhaal op papier te zetten.

Veel mensen hebben geen idee wat een ingrijpende gebeurtenis met iemand kan doen. In dit boek vertel ik hoe dat de afgelopen 43 jaar voor mij is geweest. Voor de buitenwereld leek het alsof ik mijn leven weer had opgepakt. Ik werkte, deed vrijwilligerswerk en stond midden in de samenleving. Mensen zagen meestal een vrolijke man die graag voor een ander klaarstond. Wat bijna niemand zag, waren het verdriet, de boosheid en de herinneringen die mij telkens terugbrachten naar die ene dag. Ik had geleerd die gevoelens goed te verbergen.

Al die jaren hebben mijn familie en vrienden mij gesteund. Mijn ouders, broers en zus, hun partners, mijn neven en nicht en vele anderen hebben ervoor gezorgd dat ik verder kon.

Ter voorbereiding op dit boek heb ik de afgelopen drie jaar met veel mensen gesproken die op de een of andere manier bij de gebeurtenis betrokken waren. Met de beroepsmilitairen, officieren en onderofficieren die destijds op de Knobbel werkten, de maten die ik tijdens de georganiseerde reünies opnieuw ontmoette en de nabestaanden van de omgekomen maten. Hun verhalen en herinneringen hebben mij geholpen mijn eigen herinneringen opnieuw een plaats te geven. Ik ben iedereen die daaraan heeft meegewerkt zeer erkentelijk.

De herdenkingen zijn voor mij altijd belangrijk geweest. Op 4 mei 1986 werd de plaquette bij het Artilleriemuseum onthuld. Op 18 juli 2008 vond een reünie plaats, vijfentwintig jaar na dato. In 2023 kwamen we opnieuw bijeen, veertig jaar na de gebeurtenis. Ook na zoveel jaren blijft het belangrijk om stil te staan bij wat er is gebeurd.

Ik hoop dat mijn verhaal herkenning biedt aan mensen die zelf iets ingrijpends hebben meegemaakt. Misschien helpt het anderen om beter te begrijpen wat een trauma met iemand kan doen, ook als dat aan de buitenkant niet te zien is.

Dank, dat u de tijd neemt
om mijn verhaal te lezen.

Jilke Snijder
Bedum, oktober 2026

De nagemaakte setting in het leslokaal zoals te vinden in het Nederlands Artillerie Museum in 't Harde.

HOOFDSTUK 1

De klap 18 Juli 1983

De eerste dag terug van bivak op de kazerne. Gisteravond zijn we er aangekomen. Na de kamerinspectie en het ontbijt beginnen de lessen, steeds een uur. Eerst NBC (Nucleaire, Biologische en Chemische wapens), dan ZHKH (Zelfhulp, Kameradenhulp), exercitie en het gebruik van het gasmasker. Het is wel even wennen om op gang te komen, het is allemaal zo nieuw.

Om een uur of drie verzamelen we ons voor het klaslokaal, in afwachting van de volgende les, over het hanteren van mijnen. Het is prachtig weer, 26 graden, zon, wat wolken, weinig wind. Om tien over drie arriveert wachtmeester Pierre de Bakker met zes van onze maten. Ze hebben de kist met oefenmijnen gehaald.

In het leslokaal krijgen Aldo en ik een plaats voorin toegewezen, maar we gaan toch maar rechts achterin zitten, dichtbij de deur. De Bakker, een beroeps die nauwelijks ouder is dan wij, laat het er bij zitten. Hij valt vandaag in voor een zieke collega, het is één van zijn eerste optredens als instructeur.

De les zal gaan over alle mogelijke aspecten van het mijnenvak. Voor ons rekruten allemaal nieuw. Het gaat onder meer over het verschil tussen oefenmijnen en scherpe mijnen: oefenmijnen zijn blauw en hebben gaten bovenin, scherpe zijn groen en zonder gaten.

Dan de demonstratie. De Bakker haalt een groen metalen ding uit een kist, een ding zonder gaten. “Kijk”, zegt hij, “dit is een AP-23.” Iemand vraagt of dit dan geen scherpe mijn is. “Nee hoor”, zegt de Bakker, “je zou het wel zeggen dat het dat is, een scherpe, maar het is toch echt een oefenmijn.”

Hij laat zien hoe je de pal bovenop de mijn van ‘safe’ op ‘armed’ moet zetten. Daarna laat hij zien hoe de mijn tot ontploffing gebracht kan worden - met een

hefboom, die je kunt verbinden met een struikeldraad. De mijn ontploft als de hefboom een kracht van meer dan vier kilo te verduren krijgt. De Bakker beweegt de hefboom op en neer. En nog eens. En nog eens. En nog eens ...

Ik moet buiten westen geweest zijn. Ik zie geen hand voor ogen. Het leslokaal, of wat er van over is, hangt vol zwarte stinkende rook. Mijn lijf voelt alsof het in elkaar gedrukt is. Mijn oren suizen en piepen hevig, zelfs daar doorheen hoor ik mensen gillen en huilen van pijn en paniek. Iemand schreeuwt: "We moeten hier uit!" Pijn voel ik zelf niet, nog niet. Samen met Aldo weet ik buiten te komen. Daar zijn al veel mensen aan het helpen. Een wachtmeester brengt ons naar een opslaggebouw tegenover het lokaal. Hij zet ons op een muurtje. Iemand zegt: "Er zijn doden". Ik spring op, ik wil terug, helpen, redden wie er te redden is. De wachtmeester houdt me tegen. Op de een of andere manier weet ik dat Jan Zuidema uit Ferwerd (als enige mede-noorderling in onze groep, mijn beste maat) een paar meter verderop dood ligt te bloeden. In een halsslagader getroffen door een heel klein splintertje, maar dat weet ik pas achteraf. Even later komen de ambulances. Een ambulancebroeder zegt dat ik zelf ook gewond ben.

In het Sophiaziekenhuis in Zwolle word ik onderzocht. Glassplinters van mijn bril in mijn linkeroog, metaalsplinters in mijn borst, in mijn knie en in het bot van mijn bovenbeen. Lichtgewond noemen ze dat. Aldo en ik hebben nog geluk gehad, we zaten achterin het leslokaal en de meeste scherven zijn precies tussen ons door gegaan en achter ons in de muur geslagen. Eén splinter is afgeketst op mijn identificatieplaatje, één is niet verder gekomen dan het militair paspoort in mijn borstzak.

Uit mijn oog worden de eerste splinters verwijderd. Er blijven er nog heel wat zitten. Pas anderhalf jaar en heel wat pijnlijke operaties verder zijn ze allemaal weg. Wij lichtgewonden krijgen met zijn zessen een aparte ruimte, beschermd tegen nieuwsgierige blikken en oren, vooral van journalisten. Die doen wel veel moeite om ons toch te spreken te krijgen. Eén van hen hangt zelfs de ziekenhuispatiënt uit, met een speciaal voor deze gelegenheid in het gips gezette arm.

Die avond hebben we veel steun aan elkaar en ook aan de gastdames van het ziekenhuis. Langzaam dringt tot ons door wat er gebeurd is. Het helpt dat we elkaar onze